
TALEPUNKTER

[Indledende bemærkninger]

Jeg er glad for sammen med min kollega, miljø- og fødevareminister Esben Lunde Larsen, at få muligheden for at drøfte de mulige miljømæssige følger af amerikansk tilstedeværelse i Grønland.

Som bekendt blev Camp Century i sensommeren på ny genstand for opmærksomhed i forbindelse med udgivelsen af en videnskabelig artikel. Artiklen peger på, at is-afsmeltning som følge af klimaforandringerne om tidligst 50 år risikerer at blottlægge en mængde efterladt affald i form af lavradioaktivt materiale, PCB-holdig maling, dieselolie mv. på den efterladte base Camp Century, der ligger under indlandsisen ca. 200 km øst for Thule Air Base.

Det er som bekendt ikke første gang, der sættes fokus på Camp Century. I 2014 besvarede regeringen således også en række spørgsmål om status på oprydningen efter den mobile atomreaktor, som forsynede basen med energi en periode i 1960'erne.

Ud fra et miljø- og sundhedsmæssigt perspektiv er det vigtigt, at der er blevet sat fokus på sagen. Regeringen har derfor taget initiativ til, at relevante danske myndigheder undersøger, hvordan man bedst kan få afdæk-

ket omfanget af forureningen. Det ligger Regeringen meget på sinde, at sagen belyses grundigt. Det er også Regeringens opfattelse, at der i betragtning af tidshorizonten for udsivning fra Camp Century er tid til at få belyst problematikken og på den baggrund håndtere sagen. Jeg håber, at dette samråd viser, at Regeringen tager problematikken alvorlig.

Konkret er Regeringen nu blandt andet i færd med at undersøge mulighederne for at udvide allerede eksisterende dansk klimamonitorering til også at dække området omkring Camp Century.

Før vi går i gang med at besvare de konkrete spørgsmål fra Christian Juhl, vil jeg tillade mig kort at adressere en række udmeldinger, der har været rejst i den offentlige debat – senest i forbindelse med den arktiske redegørelsesdebat i folketinget i sidste uge.

Her er det blevet det fremført, at det grønlandske selvstyre siden januar 2014 har ventet på svar fra den danske regering i spørgsmålet om, hvorvidt det er Danmark eller USA, der har tænkt sig at løfte opgaven med at rydde op på Camp Century. Imidlertid angik Grønlands henvendelse fra januar 2014 alene den mulige radioaktive forurening. Henvendelsen blev besvaret skriftligt af den daværende udenrigsminister i de to breve, der også er sendt til udvalget i forbindelse med den skriftlige besvarelse af spørgsmål 58 fra Grønlandsudvalget.

Brevene fra den daværende udenrigsminister redegjorde bl.a. for, at det radioaktive niveau i det tilbageværende spildevand ikke kunne forventes at give skader på sundhed og miljø. Henvendelsen fra januar 2014 angik således efter min opfattelse ikke den verserende sag om den mulige forureningsfare fra efterladt PCB-holdigt materiale og olie.

Den danske regering tilstræber en åben, ærlig og løbende dialog med Grønland. Det er også vores indtryk, at vi har haft en sådan dialog i denne sag. Og vi håber selvfølgelig, at dette kan fortsætte, bl.a. i forbindelse med mit kommende besøg i Grønland senere i november.

Med disse bemærkninger er det min forhåbning, at vi kan lægge spørgsmålet om de tidligere henvendelser fra 2014 bag os og sammen rette opmærksomheden mod, hvordan den nye affaldsproblematik på Camp Century kan håndteres fremadrettet.

Jeg vil starte med at besvare spørgsmålet om placering af ansvar for oprydning samt spørgsmålene om forebyggende aftaler og opkrævning af leje i forbindelse med amerikansk benyttelse af grønlandsk territorium.

Herefter vil miljø- og fødevareministeren besvare spørgsmålet om opfølgning på Miljøstyrelsens rapport fra 2003, ligesom han også vil bidrage til besvarelsen af spørgsmålet om oprydning på de benyttede destinationer.

[Spm. 2 og 4]

Jeg vil besvare underspørgsmål 2 og 4 af samrådsspørgsmålene i forlængelse af hinanden.

Lad mig starte med at gentage, at vi tager disse sager meget alvorligt. Forurening eller potentiel forurening skal selvfølgelig adresseres – også selvom der er tale om et komplekst historisk og juridisk grundlag.

Lad mig kort opridse den historiske kontekst.

Alle de sager, vi drøfter i dag, udspringer af den amerikanske militære tilstedeværelse i Grønland under 2. Verdenskrig og under Den Kolde Krig. USA var til stede i Grønland for at beskytte Vesten – herunder Kongeriget Danmark – mod de trusler, der eksisterede dengang. Først Nazi-Tyskland under 2. Verdenskrig og dernæst Sovjetunionen under den Kolde Krig.

Amerikanernes militære tilstedeværelse i Grønland, herunder Camp Century og baserne omkring Thule, har baggrund i forsvarsaftalerne fra 1941 og 1951, hvor miljøaftaler samt aftaler om militær tilstedeværelse var noget anderledes end i dag. Sidenhen er disse aftaler blev opdateret og omfatter

nu et antal aftaler og tillæg. Aftalekomplekset regulerer de forskellige amerikanske militære anlæg i Grønland, herunder etableringen og oprydningen efter disse.

Når man vil tale om oprydning efter et konkret militært anlæg, så er man nødt til at se på, hvilken aftale anlægget er omfattet af. Tag fx Camp Century: Basen blev opført [i 1959] på baggrund af samarbejdet etableret i forsvarsaftalen fra 1951.

I forbindelse med anlæggelsen af basen var der i overvejende grad fokus på de amerikanske forpligtelser i forbindelse med oprettelse, drift og afvikling af det mobile atomare kraftværk samt de sundhedsmæssige aspekter af håndteringen af radioaktivt affaldsmateriale, [som redegjort for i en række skriftlige besvarelser til udvalget.]

Regeringen er stadig ved at undersøge de nærmere detaljer, der redegøres for i den videnskabelige artikel ("The abandoned ice sheet base at Camp Century, Greenland, in a warming climate" fra 4. august 2016), og det undersøges i forlængelse heraf også, om der findes et juridisk ansvar for amerikanerne i forbindelse med rømningen af Camp Century. Men der er tale om en kompleks sag med en lang historie, og der er derfor behov for at udarbejde både juridiske og miljømæssige vurderinger.

[Grundlag for juridisk vurdering af ansvar]

For så vidt angår grundlaget for en vurdering af et evt. amerikansk ansvar, er der lavet en række tillægsaftaler og fælles erklæringer mellem USA og Kongeriget Danmark, ligesom der er en række relevante fortilfælde, som vi vil skulle forholde os til. Det gælder fx tidligere militæranlæg såsom Camp Century, Sdr. Strømfjord, Kulusuk og dele af Dundas. Jeg vil nu redegøre kort for disse eksempler med henblik på at illustrere, at man ikke kan skære alle militære anlæg over en kam. Man er nødt til at vurdere forholdene og aftalerne for hvert enkelt anlæg - et for et - hvis man skal etablere et eventuelt juridisk ansvar. Det skyldes, at de er vidt forskellige både i forhold til tid, sted, indhold og aftalte forpligtelser.

I 1991 blev der udarbejdet et aftalememorandum i forbindelse med rømningen af Sdr. Strømfjord og Kulusuk. Her udarbejdede man en bestemmelse om beskyttelse af miljøet, hvor man blev enige om, at USA skulle fjerne eller på anden måde uskadeliggøre alle kendte farlige stoffer, herunder spildolie, kemiske opløsningsmidler, asbest- og PCB-holdigt materiale. Denne forpligtelse samt andre forpligtelser som følge af aftalen var dog under forbehold for, at det bevillingsmæssige grundlag var til stede i overensstemmelse med deres respektive nationale love og procedurer.

I 2003 i forbindelse med udskillelsen af Dundas fra forsvarsområdet ved Thule Air Base påtog den danske regering, inklusiv Grønlands landsstyre, sig i aftalen med USA det fulde ansvar for enhver miljømæssig afbødningsforanstaltning eller andre handlinger, der blev anset for påkrævet.

Dette er eksempler på, at der netop er kommet øget fokus på miljøet og på, at tilbageleveringen af militære installationer skal leve op til nutidens miljømæssige standarder. Dette er også reflekteret i den seneste ændring af forsvarsaftalen i 2004, som vedrører Thule Air Base, der er det eneste amerikanske forsvarsområde tilbage i Grønland.

Her indskrev man et afsnit, der fastlægger nogle principper og tiltag vedrørende samarbejde om miljø i Grønland i relation til amerikansk tilstedeværelse.

Ifølge aftalen skal parterne blandt andet ad passende kanaler i fællesskab behandle miljøspørgsmål. Der er således oprettet en underkomite om miljø i det såkaldte Permanente Udvalg, som skal identificere og behandle miljøspørgsmål. Her er både de danske og grønlandske miljømyndigheder repræsenteret.

Der er også enighed i aftalen fra 2004 om, at man – i lyset af de tilgrundliggende principper for det miljømæssige samarbejde – anerkender, at miljømæssige overvejelser vil udgøre et naturligt element i konsultationer i forbindelse med enhver omlægning af forsvarsområdet. Det vil vi selvsagt også forvente, såfremt Thule-basen en dag skulle blive lukket.

En forudsætning for at drøfte den konkrete juridiske håndtering af oprydningen af tidligere militære lokaliteter vil bero på en konkret vurdering af, hvornår basen er oprettet, af hvem og under hvilke forudsætninger, ligesom man vil skulle have en vurdering af forureningens karakter og omfang.

Det er også derfor, at Regeringen i lyset af de nye oplysninger om efterladt affald på Camp Century er i færd med at søge afdækket forureningens mulige omfang og karakter.

[Spm. 5: Mener ministeren, at USA bør betale leje for at benytte sig af grønlandsk territorium?]

Historisk set kan Forsvarsaftalen ses som en formalisering af det tætte samarbejde mellem på den ene side Grønland og Danmark og på den anden side USA. Med denne aftale blev man enige om de overordnede rammer for det amerikanske forsvars tilstedeværelse i Grønland. I dag er USA kun tilstede på Thulebasen.

Thulebasen har igennem mere end et halv århundrede ydet et væsentligt bidrag til vores fælles sikkerhed og gør det fortsat. Basen er en integreret del af den samlede sikkerheds- og forsvarspolitiske arkitektur, der understøtter og opretholder den europæiske og transatlantiske sikkerhed.

Den sikkerhed nyder vi alle godt af. Derfor mener jeg også, at, det er positivt, at vi alle bidrager til denne sikkerhed, som vi bedst kan.

I Forsvarsaftalen fra 1951 står, at kongeriget Danmarks regering ikke kan kræve godtgørelse for USA's aktiviteter i forsvarsområderne i Grønland.

Denne bestemmelse er i overensstemmelse med praksis om, at der ikke betales baseleje mellem NATO-allierede. Dette gælder selvsagt også for Thule.

I det følgende samråd om Thule Air Base vil jeg komme tilbage til de dansk/grønlandske bestræbelser på at sikre Grønland størst muligt afkast af den amerikanske militære tilstedeværelse i Grønland.

Jeg vil dog også allerede hér understrege, at vores samarbejde med USA går begge veje. Der er derfor også løbende fra grønlandsk og dansk side – ikke mindst i forbindelse med de igangværende forhandlinger om servicekontrakten – blevet lagt vægt på, at den amerikanske militære tilstedeværelse fortsat kommer Grønland og det grønlandske samfund til gode.